

Спеціалізованій вченій раді Д 71.831.02
Подільського державного аграрно-
технічного університету

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Пуцентейла Петра Романовича на дисертаційну роботу
Лаврука Віталія Валерійовича на тему «Економічна модернізація
тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством до спеціалізованої вченої ради Д 71.831.02
Подільського державного аграрно-технічного університету**

I. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Пріоритетним завданням агропромислового сектору є забезпечення населення країни продукцією тваринництва, перш за все, м'ясом і молоком високої якості, що зумовлює необхідність модернізації цієї галузі. Визначальними об'єктивними чинниками розвитку галузі тваринництва є продовольчі, соціально-економічні, ресурсні та екологічні. Світовий досвід розвинутих країн показує, що збільшити виробництво продукції тваринництва та поліпшити його якість можна на основі інтенсифікації і модернізації.

В Україні тваринництво перебуває в кризовому стані. Поголов'я худоби у всіх категоріях господарств суттєво скоротилося. Особливо катастрофічна ситуація склалася в сільськогосподарських підприємствах, які в дореформений період були основними виробниками продукції. Головними чинниками, що негативно впливають на розвиток галузі, є загальна економічна криза в державі, що призвела до зниження купівельної спроможності населення, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості, відсутність цілеспрямованої й науково обґрунтованої державної підтримки галузі, а також недосконалість кредитної, податкової та інвестиційної політик. Проблеми підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва, забезпечення модернізації галузі, найбільш конкретним узагальнюючим виразом чого є подолання збитковості та досягнення прибутковості виробництва, останнім часом набули особливої актуальності. Необхідні пошук і застосування дієвих економічних важелів, котрі спонукатимуть сільськогосподарських товаровиробників зменшувати собівартість, впроваджувати інтенсивні ресурсозберігаючі технології виробництва високоякісної продукції тваринництва. Необхідність вирішення питання щодо перспектив функціонування галузі тваринництва України в зв'язку з загостренням проблеми продовольчої безпеки зумовлює потребу розроблення науково-практичних рекомендацій стосовно розвитку, який би забезпечив економічну модернізацію тваринництва з метою зайняття відповідної ніші на глобальному ринку продовольства, недопущення поглиблення кризових явищ у галузі.

Наведені аргументи у своїй сукупності підтверджують актуальність теми, логічність мети і завдань дослідження, наукову та практичну значимість дисертаційної роботи Лаврука В. В.

Своєчасність та доцільність обраної проблематики наукових розвідок засвідчує її прямий зв'язок з тематикою науково-дослідних робіт Подільського державного аграрно-технічного університету “Розробка заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого та трудового потенціалу, фінансових, інвестиційних та інформаційних ресурсів, запровадження ефективного менеджменту, застосування передових досягнень в обліку та аудиті” (номер державної реєстрації 0110U005064).

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність висновків і рекомендацій дисертаційної роботи забезпечило використання міждисциплінарного підходу у виборі наукової літератури, статистичних даних і нормативно-правових документів. Дисертація вирізняється використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження для розв'язання важливого науково-прикладного завдання щодо поглиблення теоретико-методологічних засад формування механізму економічної модернізації та розвитку галузі тваринництва, визначення пріоритетних напрямів її проведення для підвищення обсягів і ефективності виробництва високоякісної тваринницької продукції та задоволення у ній потреб населення з врахуванням існуючих обставин.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Її структура є чіткою та логічною, а сформульовані мета та завдання дослідження відображають ключові аспекти обраної проблеми, визначають послідовність викладу матеріалу, у повній мірі висвітлені в науковій новизні і висновках. У першому розділі розкрито економічну сутність і зміст поняття “економічна модернізація тваринництва”, визначено і проведено структуру особливостей економічної модернізації тваринництва, досліджено роль трансформаційних процесів у розвитку тваринництва і здійсненні його економічної модернізації та виявлено їхній вплив на покращення продовольчого забезпечення населення (с. 33-80). У другому розділі окреслено методологію і методіку дослідження процесу проведення економічної модернізації й забезпечення розвитку тваринництва, обґрунтовано методичні підходи та інструментарій до формування і реалізації стратегії економічної модернізації та вказано її роль у розвитку тваринництва, сформовано системний підхід до розробки стратегічної моделі економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва (с. 81-142). У третьому розділі діагностовано економічні тенденції та проведено оцінку досягнутих обсягів виробництва і споживання населенням тваринницької продукції, обґрунтовано основні засади та завдання техніко-технологічної модернізації тваринництва як закономірності ринкових трансформаційних процесів, досліджено стан формування системи технічного переоснащення тваринництва, визначено роль технологічних процесів у виробництві сучасних видів

тваринницької продукції (с. 143-257). У четвертому розділі досліджено процес фінансового забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва, визначено функції державного регулювання модернізаційної діяльності, окреслено важливість інвестиційної підтримки забезпечення економічної модернізації і конкурентоспроможності тваринництва (с. 258-353). У п'ятому розділі обґрунтовано роль інновацій у підвищенні ефективності модернізаційних процесів у тваринництві, визначено основні напрями активізації проведення економічної модернізації і розвитку тваринництва, запропоновано заходи з удосконалення механізму забезпечення відповідних процесів у перспективі (с. 354-441).

У дисертаційній роботі здійснено узагальнення основних передумов проведення економічної модернізації тваринництва (с. 34-35); зроблено періодизацію еволюціонування терміну “модернізація” у наукових дослідженнях учених у різних часових проявах (с. 36-40), що дало змогу дисертанту ґрунтовно уточнити зміст цієї категорії (с. 41-45). В цьому контексті на особливу увагу заслуговує авторське трактування дефініції “модернізація” (с. 44), що дозволило виявити основні характеристики процесу модернізації (с. 45), виокремити ідентичність розуміння понять “модернізація” і “інноватизація” (с. 46). Це дало змогу уникнути ототожнення їхнього змістового наповнення. Модернізацію здобувач позиціонує як об’єктивно діючий, історичний процес, котрий поетапно відбувається не тільки в усіх країнах світу, але й в Україні і пропонує своєчасно розробляти заходи, спрямовані на концентрацію необхідних інвестиційних ресурсів для реалізації їхніх інвестиційних і інноваційних програм та кадрове забезпечення усіх цих процесів (с. 46-47).

Дисертант ґрунтовно підходить до позиціонування основних вимог до проведення економічної модернізації тваринництва (с. 50-52), вказує на види та суб’єкти модернізації тваринництва (с. 53-56), форми та ресурси модернізації тваринництва (с. 57-59). На основі наведених аргументів вміло доводить, що проведення модернізації у тваринництві повинно здійснюватися за етапами: формування мети, завдань і стратегічних цілей, визначення важливості процесів проведення і їхньої послідовності, здійснення розрахунків ефективності модернізації (с. 65-66), повинно розглядатися і виконуватися на усіх рівнях галузевого управління з поділом відповідних функцій, завдань, повноважень і бюджетних асигнувань для її своєчасно виконання (с. 63-64).

Дисертантом здійснено системний аналіз трансформаційних процесів у тваринництві (с. 66-70), проведено обґрунтування необхідності державної підтримки підприємствам тих регіонів, які інтенсивно розвивають усі галузі тваринництва і забезпечують у першу чергу потреби внутрішнього ринку у продукції тваринництва (с. 67-68), систематизовано основні економічні чинники впливу на проведення модернізації і розвиток тваринництва (с. 73-74).

Цікавим з теоретичної та практичної точки зору є авторський алгоритм послідовності виконання дисертаційного дослідження (с. 81-83), обґрунтування основних концептуальних етапів проведення дослідження наукової проблеми (с. 84-85), розробка методологічних засад проведення модернізації тваринницької галузі (с. 85-97), зокрема за рівнями (с. 85-86) і різними методиками (с. 88-95) в межах якої запропоновано: систему критеріїв та показників комплексного аналізу розробки і реалізації стратегії економічної

модернізації та розвитку тваринництва (с. 83-96).

Слід відзначити оригінальність авторських поглядів щодо окреслення інструментарію розробки і реалізації стратегії економічної модернізації та розвитку тваринництва (с. 99-124), розгляду різних наукових трактувань дефініції “стратегія” (с. 99-104), визначення основних особливостей стратегії (с. 104-105), обґрунтування етапів розробки і впровадження стратегії (с. 105-106), елементів і основних чинників стратегії (с. 107-109), основних методів і складових компонентів стратегії (с. 110-111) економічної модернізації тваринництва.

На основі дослідження здобувачем запропоновано систему методів дослідження, котрі дають можливість оцінити стан ефективної діяльності підприємств, їхніх пріоритетних галузей та визначити конкурентоспроможність продукції: SWOT-аналіз, SPASE-аналіз, методика стратегічної оцінки підприємства (СОП), PEST-аналіз, теорія конкурентних переваг М. Портера, кореляційний, регресійний аналіз, експертних оцінок, аналіз галузі, економіко-математичне моделювання, прогнозування, наукове передбачення, вибіркоче обстеження, Форсайт-дослідження (с. 112-125). Така класифікація дала змогу обґрунтувати доцільність формування стратегічної моделі економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва.

Вивчення існуючих закономірностей і трансформаційних змін, врахування основних складових виробничої системи та використання системного аналізу дозволили здобувачу забезпечити комплексність у розробці стратегічної моделі економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва (с. 126-139).

Розширено методику та інструментарій дослідження стану і тенденцій економічного розвитку тваринництва та виробництва тваринницької продукції (с. 143-171). На основі діючого методологічного забезпечення та авторських напрацювань здійснено детальну оцінку виробництва та споживання населенням тваринницької продукції (с. 172-189), що дало змогу виявити стан забезпечення населення продукцією тваринництва і експортні можливості галузі України у найближчій перспективі. Як окремий зріз дослідження виокремлено рівень техніко-технологічної модернізації тваринництва (с. 190-209). Дисертант наголошує на проблемі переважання кількісних змін над якісними, що підтверджують повільні темпи техніко-технологічного і економічного розвитку тваринництва та забезпечення населення його продукцією. Особливий інтерес викликає авторський підхід до формування системи технічного переоснащення тваринництва та технологічних процесів у виробництві сучасних видів тваринницької продукції (с. 210-253).

Слід відзначити свіжість авторських поглядів щодо подолання множини накопичених за тривалий період проблем у галузі тваринництва через формування організаційно-економічних засад фінансово-інвестиційного забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва, серед яких доцільно виділити: форми фінансового забезпечення (с. 261-262); розроблений алгоритм забезпечення модернізації та фінансування ефективного розвитку тваринництва (с. 263-265); концептуальну модель побудови стратегії фінансової підтримки тваринницьких підприємств (с. 273-275); механізм державної підтримки розвитку та модернізації тваринництва (с. 292-293); напрями вдосконалення державного регулювання розвитку та забезпечення модернізації

тваринництва (с. 294-296); складові модернізаційно-інноваційного потенціалу і потенційних ресурсів тваринництва (с. 313-314); елементи основних етапів проведення моніторингу реалізації стратегії модернізації тваринництва (с. 322-324); концептуальний механізм розвитку тваринництва в контексті забезпечення продовольчої безпеки (с. 325-326); сформований за результатами кореляційно-регресійного аналізу розрахунків необхідних інвестицій в основний капітал в тваринництві (с. 337-344) і організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення економічної модернізації тваринництва (с. 347-349).

В контексті висунутої в роботі концепції здійснення економічної модернізації й подальшого розвитку тваринництва обґрунтовано необхідність поєднання і взаємозв'язок інвестиційної та інноваційної діяльності щодо збільшення вкладання грошових коштів у сучасні інноваційні технології та виробництво інноваційних продуктів харчування тваринного походження, серед яких доцільно виокремити: напрями впровадження інноваційних рішень і їх вплив на ефективність модернізації тваринництва (с. 355-357); структурні елементи інноваційної моделі тваринництва (с. 359-361); основні етапи реалізації моделі інноваційного процесу у тваринництві (с. 365-367). Дисертант наголошує, що основними напрямками активізації здійснення економічної модернізації і забезпечення ефективного функціонування тваринництва також є: економічно-правове формування ринкових відносин; стабільність розвитку галузі; взаємозв'язок стратегічного і поточного державного регулювання; оптимальне поєднання галузей при формуванні раціональної структури і модернізації виробництва; системний підхід до розв'язання виробничих, соціально-економічних, екологічних і інших завдань; відповідність державних регуляторів і їхніх засобів реальному стану тваринництва та соціально-економічному розвитку підприємств; збалансованість заходів регулювання з наявним ресурсним і генетичним потенціалом тваринництва; ефективний розподіл прибутку (с. 399).

Запропоновано складові та елементи організаційно-економічного механізму економічної модернізації і розвитку тваринництва (с. 414-417); визначено структурні елементи факторів результативного впливу на якість молока у господарствах населення (с. 422-423); розроблено схему формування економічних взаємовідносин при функціонуванні обслуговуючого молочного кооперативу (с. 425-426); обґрунтовано доцільність створення молочного кластеру (с. 427-434); удосконалено схему взаємозв'язків і економічних відносин учасників молочного кластеру (с. 431-432) та низка інших розробок, котрі мають наукову та практичну цінність.

III. Наукова новизна результатів, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист

У процесі дослідження дисертантом отримано результати, які засвідчують його особистий внесок, що полягає у теоретичному узагальненні, методологічному забезпеченні та концептуальному обґрунтуванні механізму економічної модернізації та розвитку галузі тваринництва, визначення пріоритетних напрямів її проведення для підвищення обсягів і ефективності виробництва високоякісної тваринницької продукції та задоволення у ній потреб населення.

Нові наукові положення, що відображають новизну дослідження та виносяться на захист, полягають у наступному:

- розроблено конструктивний організаційно-економічний механізм проведення економічної модернізації тваринництва, котрий містить взаємопов'язану сукупність основних складових та підпорядкованих їм елементів;

- розроблено стратегічну програму модернізації тваринництва з використанням SWOT-аналізу, що базується на формуванні виробничої, функціональної і фінансової стратегій, котрі дають змогу визначити переваги, можливості, пріоритети і спрогнозувати загрози стосовно подальшого ефективного розвитку тваринництва;

- теоретично обґрунтовано і розроблено організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення економічної модернізації тваринництва, котрий враховує теоретико-методологічні та практичні підходи до формування завдань і напрямів інвестиційного забезпечення модернізації галузі у відповідності до державної стратегії її розвитку;

- удосконалено сутнісну характеристику змісту поняття “економічна модернізація тваринництва”, під якою розуміється, на відміну від використовуваного, як безперервний процес розвитку науки і техніки, що обумовлює позитивні прогресивні зрушення у галузі під впливом техніко-технологічних, життєво забезпечуючих, інвестиційно-інноваційних, сервісно-обслуговуючих і людських чинників, направлених на оновлення (відповідно до нормативних вимог і технічних умов) і ефективний розвиток галузі тваринництва та виробництво її якісної і конкурентоспроможної продукції;

- обґрунтовано фінансово-орієнтовану модель забезпечення економічної модернізації і ефективного розвитку конкурентоспроможного тваринництва, в основу якої покладена диверсифікація найбільш доступних у сучасних умовах джерел фінансування й комплекс взаємопов'язаних між собою елементів, що розкривають закономірності пошуку, економічні інструменти формування і залучення оптимального обсягу фінансових ресурсів до результативної організації інноваційних і техніко-технологічних процесів та покращення стану інвестиційного забезпечення (види, особливості, форми, напрями);

- розроблено наукові положення щодо формування економічних взаємовідносин при подоланні кризи організаційної структури під час створення й функціонування обслуговуючого молочного кооперативу;

- сформовано структуру пріоритетних напрямів механізму державного регулювання проведення економічної модернізації тваринництва, котрий поєднує між собою, засновану на вмотивованих інтересах працівників тваринництва, сукупність об'єктивно обумовлених методів, функцій, засобів,

елементів, важелів та інструментів державної підтримки галузі тваринництва з метою його ефективного розвитку;

– дістали подальший розвиток концептуальний підхід до формування організаційної структури багатофункціональної моделі економічних відносин і коопераційних зв'язків учасників сільського регіонального молочного кластеру на основі модернізаційних та інноваційних змін;

– уточнено зміст трансформаційних перетворень суть яких характеризує повний і якісний перехід галузі тваринництва на новітню систему господарювання шляхом економічної модернізації і позитивних змін соціально-економічних, технологічних, екологічних і політичних процесів;

– обґрунтовано теоретико-методологічні засади проведення модернізації і техніко-технологічного переоснащення тваринництва, яке є комплексним процесом модернізаційних змін, що передбачають упровадження сучасних фермських машин, механізмів, обладнання вітчизняних і закордонних зразків та організаційно-економічних методів їхнього ефективного використання для досягнення найкращих результатів при виробництві якісної тваринницької продукції з метою задоволення потреб населення у високопоживних продуктах харчування та забезпечення продовольчої безпеки країни;

– уточнено методичні і практичні підходи до оцінки інноваційної діяльності, котра віддзеркалює сукупність інноваційних рішень і послідовно здійснюваних дій з її фінансування, що позитивно впливають на виробництво покращеної тваринницької продукції, стабільність і прибутковість за рахунок цілеспрямованого використання біологічних можливостей тварин, результатів впровадження сучасних прогресивних технологій, досягнень передового виробничого досвіду та економічної модернізації виробничих процесів у тваринництві.

IV. Науково-практична значущість результатів дослідження

Обґрунтовані в дисертації теоретико-методологічні підходи, положення та висновки можна рекомендувати для використання у науково-дослідній роботі та у практичній діяльності органів державного управління, суб'єктів господарської діяльності для покращення обґрунтованості стратегічних рішень та реалізації завдань щодо економічної модернізації тваринництва.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи, що стосуються прискорення проведення економічної модернізації з метою ефективного розвитку тваринництва і збільшення обсягів виробництва якісної тваринницької продукції, доведено до рівня методичних розробок і рекомендацій, котрі використовуються у практичній діяльності органами виконавчої влади, підприємствами галузі тваринництва, а саме: Міністерству аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-14-1/11-268 від 28.09.2016 р.); Департаменту агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка №02-12/161 від 30.09.2016 р.); Департаменту агропромислового розвитку Хмельницької обласної державної адміністрації (довідка №01-01/2175 від 10.11.2016 р.); Департаменту агропромислового розвитку Чернівецької обласної державної адміністрації (довідка №01-1/4-508 від 20.03.2017 р.); Департаменту агропромислового розвитку Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка №02-327/2 від 28.03.2017 р.); СВК

“Летава” Чемеровецького району Хмельницької області (довідка №57 від 18.04.2017 р.); Подільському державному аграрно-технічному університету для розробки навчальних матеріалів з дисциплін “Економіка і бухгалтерський облік у тваринництві”, “Методологія наукових досліджень”, “Економічне обґрунтування інженерних рішень”, “Інноваційний менеджмент”, “Інноваційний розвиток підприємства” (довідка №75-14-820 від 17.07.2017 р.).

Основні результати апробовані, доповідались, обговорювались та схвалені на 16 міжнародних та всеукраїнських (в т.ч. з міжнародною участю) наукових і науково-практичних конференціях.

V. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За результатами виконаних досліджень опубліковано 45 наукових праць, з них одноосібна монографія обсягом 23,95 друк. арк., монографія у співавторстві, колективний навчальний посібник, 22 статті у наукових фахових виданнях України, з яких 20 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних, 4 статті – у фахових виданнях іноземних держав, 16 публікацій у матеріалах і тезах конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць складає 75 друк. арк., особисто автору належить 70 друк. арк. Зазначені наукові праці достатньо повно відображають основний зміст дослідження. Автореферат дисертації відповідає встановленим вимогам, його зміст ідентичний основним положенням дисертаційної роботи.

VI. Дискусійні положення і зауваження по змісту дисертаційної роботи

Поряд з позитивними сторонами дослідження в дисертаційній роботі Лаврука В.В. мають місце дискусійні положення, стосовно яких необхідно висловити такі зауваження:

1. Дискусійний характер зумовлює ствердження автора на с. 51 дисертаційної роботи про те, що у здійсненні модернізаційних змін у тваринництві надає мотивація, зокрема «популярність підприємств серед споживачів тваринницької продукції».

2. Ставиться під сумнів віднесення дисертантом до економічних чинників “впровадження досягнень науково-технічного прогресу”. На наш погляд було б доречніше їх відносити до організаційних чинників, а не до економічних.

3. На с. 104-111, автор пропонує розробляти стратегію економічної модернізації тваринництва, відповідно до цього ним подано графічний матеріал у вигляді рисунків 2.6-2.9. Вважаємо, що робота б виграла за умови узагальнення цих рисунків у єдину цілісну схему стратегії економічної модернізації тваринництва.

4. У підрозділі 3.3. «Рівень техніко-технологічної модернізації тваринництва як закономірність процесу ринкової трансформації» дисертант в окремих моментах досить глибоко розкриває технологічні особливості тваринництва. Проте, такий підхід не є цілком вірним і ці питання слід було б розглядати у поєднанні з економічними аспектами. Окрім того назву підрозділу 3.3. доцільно було б уточнити у такій редакції «Рівень техніко-технологічного

забезпечення ефективного розвитку тваринництва».

5. Окремі графічні об'єкти доцільно перенести в інші підрозділи дисертаційної роботи, зокрема:

рисунок 3.8-3.9 (с. 201 і с. 203);

таблицю 5.5 «Витрати кормів худобі і птиці, тис.тонн кормових одиниць» (с. 385);

таблицю 5.6 «Витрати кормів усіх видів на одну умовну голову великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах України» (с.386);

таблицю 5.7 «Витрати кормів усіх видів на виробництво одиниці продукції тваринництва» (с.387)

6. Рисунок 4.8 (с.293) і рисунок 4.9 (с. 295) доцільно перенести з пп. 4.1. «Фінансове забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва» у пп. 4.2. «Державне регулювання модернізаційної діяльності і ефективного розвитку тваринництва» де б вони більш логічніше вписалися у загальну схему відображення результатів дисертації.

7. Таблиця 4.13 «Динаміка використаних капітальних інвестицій у галузях економічної діяльності України» на с. 331 і рисунок 4.14. «Динаміка індексів капітальних інвестицій і внутрішнього валового продукту» на с. 332 відображають загальний обсяг капітальних інвестицій в Україні і не мають безпосереднього відношення до дослідження щодо економічної модернізації тваринництва. Це стосується також рисунку 5.4. Чисельність виконавців наукових і науково-технічних робіт з науковими ступенями (с. 379).

8. Автор дисертації робить правильний і аргументований висновок, про те, що одним із перспективних напрямів економічної модернізації тваринництва є створення молочних кластерних об'єднань, які забезпечують їхній розвиток на основі модернізаційних і інноваційних змін та сприяють об'єднанню процесу виробництва і реалізації продуктів харчування (с. 426 – 436). При цьому вказується, що на відміну від звичайних форм кооперації, кластерні системи характеризуються певними особливостями, які автор дисертації розглядає на прикладі молочного кластеру (с. 429-433). Проте у роботі автор недостатньо приділив увагу стратегії розвитку молочного кластеру, яка пов'язує в одне ціле місію кластера, стратегічні цілі і способи їхнього досягнення, ресурси і ключові результати його розвитку у майбутньому, відсутній синергетичний ефект молочного кластерного об'єднання. Немає відповіді, а як практично сформувати такий молочний кластер. Можливо треба було б показати також приклад створення м'ясного кластеру?

9. Зустрічаються не досить вдалі назви таблиць і рисунків, є зауваження до їх побудови і оформлення. В дисертації не з'ясовано, яку модель субсидування потрібно обрати, як створити інституціональні стимули для економічної модернізації тваринництва через селекцію. Залишається відкритим питання, кого краще дотувати: селекціонера, щоб він знизив ціну на високоякісний інноваційний селекційний продукт, чи виробника, який створить попит на продукти селекції?

VII. Загальний висновок

Дисертаційна робота Лаврука Віталія Валерійовича на тему «Економічна модернізація тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України» є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням. Отримані результати та висновки достатньо мірою обґрунтовані, містять наукову новизну, мають теоретичну та практичну цінність.

Опубліковано достатню кількість наукових праць.

Автореферат в повній мірі відображає зміст дисертаційної роботи.

Дисертація за змістом, обсягом і оформленням відповідає вимогам МОН України до робіт, представлених на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Зміст автореферату та дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Отримані результати, висновки та рекомендації у сукупності вирішують актуальну проблему економічної модернізації тваринництва з метою продовольчого забезпечення населення України.

За змістом, оформленням, актуальністю, глибиною вирішення наукових проблем, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертаційна робота на тему «Економічна модернізація тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України» відповідає вимогам пп 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567 (зі змінами і доповненнями), а її автор, Лаврук Віталій Валерійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку
та економіко-правового забезпечення
агропромислового бізнесу
Тернопільського національного
економічного університету

П. Р. Пуцентейло

